

**Strödda tankar om Kongl. Landtbruks Akademiens
praktiska föremål och dess Experimental Fält**

Abraham Niclas Edelcrantz

Före adlandet Clewberg

Född den 29 juli 1754, död den 15 mars 1821

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens förste direktör.

Kungl. biblioteket, handskriftssamlingen, nr X 389.

Handskriften utskriven på persondator av

Lars Ljunggren och Joachim Siöcrona

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek

i januari 1992.

Fel! Okänt växelargument.

Strödda tankar om Kongl. Landtbruks Akademiens praktiska föremål och dess Experimental Fält ¹

Det förnämste af dessa föremål i allmänhet är, att samla och pröfva dels egen, dels andras erfarenhet.

Akademiens förnämsta medel dertill ligger uti dess Experimental Fält, och Modellkammare samt deras rätta användande. Att inskränka företagen på dessa ställen vore att inskränka Akademiens verkan och nytta.

Att upphäfva Experimental Fältets bestämmelse och inrättning vore att upphäfva själfva Akademien, eller att reducera denna Stiftelse till en vanlig ekonomisk Societet. Det vore göra densamma oförtjent sin Höge Stiftares och Regeringens kraftiga Beskydd samt Svenska jordbrukares uppmärksamhet.

Experimental Fältets föremål har varit, och bör utan twifvel vara att bringa hvarje der beläget jordstycke [1 v:o] till den högsta bördighet, som med en sann kalkyl är förenlig, och hvarje praktisk Landtbrukare lærer medgifva, att detta nära vid en Hufvudstad säkrast och med minsta underhållskostnad för Akademien kunde vinnas, genom jordens förvandlande till äng, eller, der lokalen det ej medgifver, till bete.

Akademien skulle sålunda af väl odlade ängar och beteshagar sannolikt draga den största vinst i penningar. Men ren behållen vinst i penningar är icke Akademiens första och enskilda föremål.

Utan twifvel vore det lätt för Akademien att genom förvärfvandet af en sådant behållen vinst, årligen öka sin inkomst, klokt förränta sina penningar, och bringa sig upp till ett betydligt kapital, hvaraf dock värdet och hela resultatet

¹Af K. Landtbruks Akademiens Direktör, Presidenten m. m. Friherre A. N. Edelcrantz; som dikterade dem på sin sista sjuksäng emot hösten år 1820, efter hvilken dictamen de äro här ordagrant uppsatte.

Fel! Okänt växelargument.

sedan komme att bero på financernas oberäkneliga kriser och myntvärdets stigande eller fall.

En sådan arbetsplan för K. Akademin och dess Experimental Fält vore likväl föga annan än den hvarje Handels Contoir, Fabriksidkare, Kapitalist eller Procentare, eller hvarje annan enskild näringsidkare sig föresätter, och ofta med framgång fullföljer.

Akademins föremål kan och bör icke vara att på sådan väg täfla med enskildte industrin, och dela dess vinst [2 r:o]. Tvärtom måste hennes föremål vara, att på sätt hon tjenligast finner, uppoffra sin enskilda vinst på den väg hon går för att befrämja det allmänna.

Den första utgift, som Experimental Fältet fordrat, har oundvikligen varit att uppföra nödige hus och byggnader för personer, och för de kreatur och redskap m.m. som der på Akademins kostnad böra för allmän nytta underhållas. Som dessa byggnader ej uthyras, eller inbringa någon ränta, är man på visst sätt berättigad, som ock redan skett, att kalla utgiften derföre en förlust för Akademin. Man skulle äfven kunna, med blotta afseende på den årligen behållna vinsten i penningar, så kalla Akademins Sekreterares, Förvaltares, m.m. arvoden, men som förut är sagt, det är ej så Akademins vinst och förlust får beräknas.

Sjelfva uppförandet af dessa Byggnader har gett Akademin tillfälle att på Experimental Fältet pröfva och jemföra verkan af särskilta methoder, som dels för skoglösa, dels för skogrika orter blifvit särskildt föreslagne.

På Experimental Fältet hafva blifvit uppförde byggnader af stampade och lufttorkade tegel af större dimension, af Stamphus eller pisé, samt med lerfyllda oförbrännelige halmtak, öfver hvilkas erforderlige arbetskraft Experimental Fältet bör vara i tillstånd att uppgifva bestämda comparativa resultat, grundade på den princip, att [2 v:o] alltid mäta kostnaden efter arbetskraften, aldrig i penningar, såsom den osäkraste af alla comparariva värdemätare. Utom de 2ne redan uppförde Byggnader, är grunden lagd till 2ne aldeles dylika, ämnade, den ena att såsom pisé eller stamphus uppföras; den andra att af lufttorkade på vanligt sätt genom bråkning beredda tegel sammansättas. Den ena af dessa Byggnader skulle utgöra Boningsrum med tillbehör och förrådshus för

Fel! Okänt växelargument.

Akademins skogs och Trädgårds afdelnings behof, samt någon del deraf åt en af Akademin antagen Trädgårdsmästare, mot lempelige vilkor öfverlåtas, för att idka frukt- och köksträdgårdsskötsel å en dertill utsedd och utstakad plan. På den deremot svarande andra sidan skulle en aldeles lika plan indelas uti sängar til en Ekonomico botanisk Trädgård, delad uti 8 serskilte qvarter efter följande classification:

- 1:o Sädesarter af alla slag på serskilte sängar,
- 2:o Foderväxter och Gräs,
- 3:o Rotväxter af flera slag,
- 4:o Skidväxter,
- 5:o Oljevexter,
- 6:o Färgväxter,
- 7:o Fabriksväxter,
- 8:o Midicinalväxter.

Likväl med iakttagande för hvarje class, att endast sådane uti planteringen få intag ett rum, som för sin [3 r:o] afgjorda nytta, och större allmänna behof kunna lofva odlaren en lönande afkastning.

På dertill inrättade sängar skulle växterna, med iagttagande så mycket möjligt är af tjenlig jordmån, från hvarandra skiljde cultiveras, samt den deröfver förordnade uppsyningsman strängeligen tillhållas, att öfver deras trefnad, antingen anuella eller perenna, hafva en noga vård.

Uti den dervid belägna Byggnaden skulle flera i dupplett inrättade målade taflor finnas, som på hvar sida innehöllo ett af de inrättade qvarteren, eller en klass af förenämde växter, uppskrifne på taflan i aldeles samma ordning som de på qvarteret och sängarne finnas utplanterade, och med motsvarande numror betecknade.

Genom denna plan och inrättning, som alltid borde vara tillgänglig för den lärgirige Odlaren, skulle, utan djup botanisk kunskap, vägen för honom öppnas och lättas att på stället, utan serskilt handledning af dertill alltid närvarande lärare, sjelf inhemta kännedom om de växters utseende och vegetation, som utgöra föremålet för hans nyfikenhet, och inrättningen för honom vid blomnings och mognadstiderne förete ett lefvande

Fel! Okänt växelargument.

Herbarium, alltid mera interessant för hans forskning än alla [3 v:o] böcker, gravyrer eller inlagde torkade växtsamlingar.

Bland tillämnade Byggnader på Akademins Experimental Fält har en med cirkelrund grundläggning ådragit sig en viss uppmärksamhet, isynnerhet af dem, som icke gifvit sig den mödan att taga kunskap om i hvad ändamål den nu blifvit anlagd. - Man har ansett densamma såsom kostsam, och tillika onyttig.

Det torde tillåtas den som anlagt densamma att förklara sig öfver dessa beskyllningar, och sin afsigt med anläggningen. Denna grund tjenlig till hvad cirkulär byggnad som helst, var ämnad att försöka ett nytt byggnadssätt, hvartill i stället för människokraft, den af dragare, eller äfven af väder skulle med stor besparing i kostnad kunna användas, och de solidaste byggnader, med flera concentriskä wäggar, om så behöfdes, inom få dagar uppföras, hvartill materialierne endast skulle bestå, antingen af föga kalkhaltigt sandbruk, eller af bråkad lera, i förening med halftorkade tärningar af sönderbultad lera eller jord af samma slag. Ehuru denna grund blef lagd sistliden sommar, då väderleken till försökets fullföljande var ganska tjenlig, borde detsamma ej då afbryta fortsättningen af de redan började förutbestämde Byggnadsförsök som denna sommar skulle fullföljas, och blef således hvilande till innevarande [4 r:o] år då dels väderlekens förhållande, dels uppfinnarens swåra sjukdom gjort dess fortsättning omöjlig.

Skulle efter dess död försöket ej anses antingen förtjena att verkställas efter den plan och de föreskrifter han tillämnat, eller ock ej finnas strax i början svarande emot det hopp han derom fattat, hvilket dock ej torde inträffa ifall uppförandet deraf anförtroddes åt vår skickelige Mechanicus och Architect majoren Blom, i förening med Controlleuren Linnell, så bör kostnaden af några alnars höjd öfver grundmuren af anställaren ersättas, hvaremot sjelfva grundmurens kostnad ej kan anses förlorad, då deruppå de solidaste byggnader af havd slag som helst kunna uppföras, antingen till boningsrum, eller till slöjde inrättningar, eller till förvaringsrum ävensom källare för Landtbrukets produkter af alla slag.

Med afseende på Fäderneslandets tillstånd i dess mindre odlade provinser, och tillståndet af Akademins egen jord, har nästa föremålet för dess Experimental Fält bordt vara att bringa

Fel! Okänt växelargument.

under kultur en i naturens råa tillstånd varande lokal, och att göra det med demn minsta möjliga kostnad, som ändamålet tillåtit.

Åt hvarje Svensk man med frisk arbetskraft, som besitter en torfva jord och förlag till en dragare, en spade [4 v:o] en yxe och några elddon, erbjuder naturen i de fleste skogbelägne trakter två stora biträden till vinnande af odling och production: det ena, vattnets till- eller afledning; det andra, ett klokt användande af elden. Genom denna naturkraft och utan all så kallad gödning kunna många större och mindre jordsträckor sättas i tillstånd, att underhålla menniskor och Kreatur, och sedan, till följe deraf, genom animaliska gödningslämningar än vidare öka produktion, utgörande således 3 Källor till fruktbarhet: den första den animaliska arbetskraften, den andra naturens ständigt fortfarande verksamhet, och den tredje de så kallade gödningsämnenas förening med dem begge.

I afseende på det första hafva stenbrytning, rothuggning och vattenafledning sysselsatt Experimental Fältet. Dessa kostnader hafva naturligtvis icke genast kunnat betala sig, och kunna således efter ett inskränktare beräkningssätt äfven kallas årlig förlust, men likväl böra de efter en vidsträcktare åsigt icke så anses, isynnerhet om, äfven med framtida uteblifvande ersättning för Akademien sjelf, någon nyttig lärdom för allmänheten deraf kunde dragas.

Uti hvarje nyss uppbruten råjord samlas merendeles en mängd brännbara ämnen, hvilka genom eldens användande kunna bispringa naturen uti dess förmåga att befordra vegetation, då de [5 r:o] så användas, att de ej tillika förstöra jordens förut egande inre rikedom, produktionskraft, utan lemna dem fria för solens, luftens, fuktighetens och deraf följande långsamma förruttnelsens åtgärd. Experimental Fältet har således försökt, att (utom den vanliga methoden att i större högar förbränna tunga och oflyttbara stubbar och brännbara kroppar) genom spridande dels af den deraf erhållne askan, dels genom risets och andra mindre lemningars förbränning på jordytan, variera resultaten.

Ett af dessa resultat har varit att, t.ex. korn och wårhvete kunna med risbränning bringas till serdeles förmånlig skörd på

Fel! Okänt växelargument.

nyplöjd jord, der utan en sådan bränning, föga afkastning vanligen är att påräkna.

Bland resultat efter dikning på ängsmark har äfven den sanning blifvit bestyrkt, att jordens, även sjelfva alfvens tunna utspridande, i stället att efter vanligheten i högar qvarligga ökar gräsväxten af den nästgränsande jordytan, och således bestyrker den förut både utomlands och inom Riket på flere ställen vunna erfarenhet om verkan af blott jordgödning på mindre fruktbara och mossstupna ängar.

Om ock någotdera af dylika försök vore det enda nya resultat, som på Experimental Fältet under ett [5 v:o] helt års lopp erhöles, skulle det väl för Akademien sjelf ej betala årliga kostnaden af dess inrättning och aflöningar samt flere löpande utgifter, och således, såsom enda nya Resultatet, för Akademien sjelf medföra en ren förlust. Men om detsamma genom Akademiens meddelande och vunna erfarenhets sanction blefve utsträckt till en stor del av hela Rikets ofruktbara jord, skulle ofelbart Experimental Fältets inrättning och fortfarande kostnad bära anses såsom en ren vinst för svenska landtbruket.

Detsamma kan sägas om den nu så mycket brukliga och så illa förstådda förbränning af den på flera sätt i högar lagde jordytan, ofta det enda medlet att hastigt erhålla en rik afkastning, men hvarmed likväl mången genom oriktigt behandlingssätt, förstört jordens fruktbarhet för sig och efterkommande.

Att på flera sätt variera flera sådana försök bör för Experimental Fältet utgöra en fortfarande sysselsättning, och hvarje till sina omständigheter noggrant bestämdt och almänt stadgadt erfarenhets resultat bör för Svenska Allmänheten anses såsom ren behållning, och full ersättning för Akademiens kostnader under det år samma resultat vunnits, ehuru det för Akademien sjelf vore [6 r:o] det enda som för samma år ersatte omkostnaden.

Methoderne att, utan tillblandning af Animalisk Gödsel förvandla den vilda jordytan till fruktbar ängsafkastning, kunna blifva, och hafva äfven blifvit på Experimental Fältet utsträckt till förbättring af naturlig och jemn men ofruktbar ängsmark.

Dessa methoder delas i allmänhet uti 2 slag:

Fel! Okänt växelargument.

- A. utan plöjning,
- B. med plöjning.

Bägge fallen förutsätta vattnets afledning, i händelse fältet är vattensjukt. I den första klassen, A, eller utan plöjning, har man föreslagit att försöka:

1. Stark harfning af den mossupna ytan.
2. Öfvergödning med flera ämnen eller naturprodukter, såsom
 - a. utspridd alf eller dikesjord,
 - b. sand,
 - c. vegetabilisk mull, kärrjord etc.
 - d. bränd alf,
 - e. aska efter vegetabilier eller kyttingar af flera slag,
 - f. naturlig Kalk eller Bleke, med mera,
 - g. spridd sönderhackad Bränntorf,
 - h. ben, förmalade, brände, eller på annat sätt upplöste,
 - i. salt, i liquid eller fast form etc.
3. Plantering af vicker, bönor, m.m.
4. Ängsyntans bränning på flera sätt [6 v:o] såsom med
 - a. Wält Stockar,
 - b. Ris, eller Löf, o.s.v.

I den andra, B, hafva försöken vanligen sträckt sig till:

1. Frösåning af Säd uti den vända myllade jordtorfven, utan öfvergödning.
2. Föreninga af sådan frösåning med djupt genom sånings maskinen nedsådda gräsfrön af temothée, eller andra gräsarter, hvilka ofta det följande året, utan någon slags gödning framtagt ovanlig skörd af artificiell äng.
3. Plantering af Wicker, bönor m.m. såsom förut.
4. Odling af sådana växter, som medelst sina breda blad synes hemta stor del af sin föda från atmosfären, men genom samma blad, förmultnade, äfvensom och genom stubbe och rötter, återgifva jorden lika mycken kraft, som de betagit henne eller kan hända mera.
5. Sättning af potäter under de vända torfskifvorne, eller de i England så kallade Lazy beds.
6. Ytans bränning med påförd:

Fel! Okänt växelargument.

- a. Ris och löf.
 - b. Spridd och itänd bränntorf.
 - c. Kyttade jordhögar af halfva fältet, sedan nedplöjde och blandade med de öfriga eller såkallade half [7 r:o] bränning.
 - d. Kyttade jordhögar, tunnt nedkörde öfver alt, eller helbränning
7. Öfvergödning med
- a. Vegetabilisk mull, Kärrjord, etc.
 - b. Bränd alf.
 - c. med Kalk eller bleke der sådan gifves uti tillräckelig tillgång etc. etc.

Af dessa försök äro en del gjorda, en del ämnade att göras, så snart Experimental Fältets tillstånd försätter det i möjlighet att fullfölja en bestämd regulier plan.

Ibland de viktigaste företaget, dels begynte, dels ämnade att fortsättas, äro bränningen af murtegel i fria luften, samt dernäst bränningen af fruktbar alf till öfvergödning på gammal både åker och äng. Nyttan af begge är för mycket både erkänd och bevittnad, för att ej i en hög grad förtjena Svenska Landtmannens uppmärksamhet. Med det första äro lyckliga försök på flera ställen, i riket, enligt tryckta meddelte beskrifningar, anställde, återstår endast densammas ledande till så stor besparing af bränsle och Byggnadsmaterialier, måtte på Kongl. Akademiens Experimental Fält, äfvensom af Hushålls Sällskaperne i de skoglösare provincerne genom praktisk verkställighet, till åskådande och efterdöme framställas.

[7 v:o] Med det andra eller alf-bränningen, hafva misslyckade försök efter oriktiga föreskrifter blifvit på flera ställen anställde; men om denna utväg till förökande af jordens fruktbarhet rätt och enligt en nyligen utkommen noggrann beskrifning derom, begagnas, skall den ej underlåta att uppfylla de redan hundraåriga försäkringar, man om dess verkan erhållit på de orter der bränsle ej aldeles saknas.

Man skulle vid första påseendet tycka, att jordytans odlande icke hade mycket gemensamt men förädlingen af de råämnen, som ur henne framkallas. Men ehuru bägge vinnas med biträde af särskilte naturkrafter och olika medel, äga de likväl i många fall en naturlig föreningspunkt i landtmannens

Fel! Okänt växelargument.

hand. Han finner derigenom utväg att begagna flera råämnen, som i anseende till svårigheten att transportera dem, eller genom en större konkurrens, eller af andra orsaker, icke kunna säkert och fördelaktigt afsättas. Dit hör skogens begagnande till Bräder, hugget virke, Träkärl, Pottaska, Kol, Tjära, Beck, Trädsyra, Ättika, Kimrök, m.m., Barkens förädling till Bark-Extrakt eller garfningsämne i koncentrerad form; användningen af Kåda till Hartz och Terpentinolja, af mjölk till ost och smör; af kalksten till bränd [8 r:o] kalk af Lera till Tegel och Stengods, o.s.v. På en annan sida sätter en sådan förädling af jordbrukets produkter Landtmannen i tillfälle att begagna sin jord på ett fördelaktigare sätt: Så lemnar en utvidgad odling af potatis genom bränvinsbränning en flerfaldigt större afkastning i bränvin än hvad säden skulle hafva gifvit på samma jordvidd, att icke nämna den utväg till en utvidgad ladugård och deraf uppkommande fördelar, som tillika ernås. Till företag af samma beskaffenhet höra äfven odlingen af Färgväxter, af oljeväxter och af sockerbetor, hvilka sednares förädling till socker, erfarenheten ändtligen visat icke vara blott en ekonomisk roman. Ändtligen gifva vissa binäringar Landtmannen en nyttig sysselsättning under den tid af året det egentliga jordbruket hvilar; Till dessa den så kallade husflitens föremål höra Lin- och Hampförädlingarne, spånad och wäfnad, blekning, Korgarbete m.m. etc. Men har icke erfarenheten tillräckeligt visat huru långsamt näringsgrenar, utan väckelse, upplysning, efterdöme och praktisk handledning, af behofvet ensamt framkallas och vinna fullkomlighet? Och af hvilken vidsträckt nytta för framtiden måste icke en praktisk inrättning blifva, som har [8 v:o] till föremål att genom desse medel understödja och utvidga Fäderneslandets industri.

Akademins Experimental-Fält lemnar flere tillfällen till nyttig verksamhet för en sådan inrättning, hvilken, under inseende af Techniska Afdelningens Förvaltare, kommer att ensam upptaga en af ofvannämde Byggnader.

Dessa företag måste medföra en för Akademien icke obetydlig kostnad, och kunna enligt sin natur, blott tillfälligtvis lemna någon ren behållning, men om förlusten deraf drabbar Kongl. Akademien och Experimental Fältet; så skall vinsten och

Fel! Okänt växelargument.

den rena behållningen i så mycket större grad tillfalla nationen, genom utvidgad erfarenhet och upplysning.

Akademins föremål på dess Experimental Fält är likväl ej endast att anställa försök och meddela resultaten deraf. Hon bör äfven kunna undervisa enskilda Landtbrukare om den rätta method, hvarpå försök böra anställas, och hvarigenom säker erfarenhet kan vinnas. Rön, försök och erfarenhet äro icke desamma. Flere serskilta rön kunna finnas stridande emot hvarandra. De måste således flera gånger repeteras under lika omständigheter, och [9 r:o] då finnas sammanställande för att förtjena namn af erfarenhet. Alla biomständigheter måste noga iakttagas, uti alt noggrannt bestämmas, och utan fördom kalkyleras, samt till resultaten anteknas. De böra äfven under variation af biomständigheterna göras comparativa för att bliva upplysande.

Om t.ex. den ofta väckta frågan, hvarföre anuella växter, i synnerhet sädesarter, ej gerna flera år å rad trifvas på samma jord, skulle genom försök utrönas, egenteligen med föremål på den omständighet, huruvida hvarje växt i jorden kvarblifvande och förruttnade lemningar försvaga eller motverka vegetationen af samma växt på samma ställe, skulle jag föreslå följande comparativa försök:

En viss areal som t.ex. burit hvete, skulle delas i 4 lika delar; den första skulle förblifva i sitt vanliga tillstånd efter skörden; utaf den andra skulle sorgfälligt alla lämningar af hvetets rötter och stubbe upptagas, och blandas uti den tredje 4delen. Från den 4de åter borde jorden och hvetlämningarna till ett visst djup borttagas och en lika qvantitet af samma jordmån infyllas, hvilken icke året förut burit någon skörd. - Derefter skulle dessa 4ra stycken med gräfning på aldeles lika sätt behandlas och till utsäde [9 v:o] beredas, hvarefter, om den befarade orsaken är verkande, 4de stycket skulle gifva den bästa skörden; därefter det andra stycket, därefter det första stycket, och det tredje den sämsta.

Dessa 4 serskilta utslag jemförde med hvarandra, borde, som det synes, afgöra den frågan, om öfverblifne förruttnade ämnen af en viss växt skada samma växts vegetation det följande året, ehuru de sannolikt skulle befördra vegetationen af en annan växt som på samma ställe odlades, i hvilket sistnämde afseende försöket troligen skulle blifva än mer

Fel! Okänt växelargument.

afgörande om hvarje af dessa fyra stycken delades i tu, och endast hälften deraf med någon annan växt, t.ex. klöfver, blefve besädd.

Samma raisonnemens verkan kan utsträckas till pröfningen af de på utländska orter godkände redskap för åkerbruket. Utan twifvel har erfarenheten visat, att en stor del af utländska erkänt goda uppfinningar, och allmänt antagne uppgifter ej äro lempelige i flera lokaler af vårt Fädernesland, men deraf kan omöjligen följa, att alt som hos andra Nationer blifvit uppfunnet och antaget, ensamt af sådant skäl skall vägras inträde, äfven hos oss. - En billig pröfning bör således föregå införandet eller recommendationen af sådane [10 r:o] nyheter, och denna pröfning tillhör Kongl. Akademiens Experimental Fält.

Det är ej nog att Akademien gjort uppoffringar åt en enskilt person för inrättandet af en mekanisk verkstad. Det är ej nog att en vis Styrelse kostnadsfritt öfverlemnade en del af dessa redskap åt Hushålls Sällskaperna i Riket. Dessa Redskaps Construction bör före afsändningen, ej allenast af Akademiens Mechaniska afdelning och förvaltare vid ansvar noga pröfvas, utan ock hvart och ett, engång för alla, på Experimental Fältet underkastas, i Landtbruks Afdelningens närvaro, flere repeterade försök, för att med andra förut kände af dylik, till sin verkan jemföras.

Experimental Fältets tillstånd och andra omständigheter hafva ej alltid medgifvit, att denna pröfning kunnat som sig bordt verkställas; äfvenså hafva försök med dem merendels på ankomstorten uteblifvit, och dessa ofta dyrbara maskiner hvaraf ännu mindre några Copior i provincerne, der de till större styrka och bättre köp kunnat eftergöras, blifvit tagne, äro ännu af en högst inskränkt nytta, så länge de merendeles blott finnas i Sällskapernes modellkamrar, utan all användning, endast till åskådande uppstälde.

[10 v:o] Ett af Experimental Fältets viktigaste föremål måste således alltid vara, att erbjuda allmänheten tillfälle till praktiskt åskådande af bruket utaf ett redskap, hvarigenom, t.ex. utsädet kan renas från onyttiga ämnen, såsom Slösäd och ogräs af alla slag, eller ett annat, hvarigenom hälften af samma utsäde besparas och nedbringas till ett bestämdt lika djup och betäckning, Roten fullkomligen skyddas mot vintrens och

Fel! Okänt växelargument.

frostens åverkan,² samt en jemn både groning och mognad befordras; eller ett tredje, hvarigenom vid såningen det späda ogräsets förstöring och jordens myllning bättre verkställes, än med 6 à 7 på en gång arbetande sädes-årder, jemte harfning vanligen kan erhållas; eller ock ett fjerde som, då stark torka gör seg ler-jord ogenomträngelig för den vanliga plojen, våldsamt bryter upp samma jord, lika våldsamt sönderdelar densamma för påföljande harfningen och utsäde; altsammans utan en i proportion till det vanliga jordbruket betydiligen ökad arbetskraft.

[11 r:o] Ett annat Experimental Fältets föremål bör vara att söka införa och pröfva förbättrade racer af kreatur, såsom Svin, m.m. Detta har äfven vid några tillfällen skett, och skulle man mäta nyttan deraf genom den behållna kostnad sådana Kreaturs afkastning, jemförd med deras Transport och dryga underhåll, lemnat, så har deras anskaffande otwifvelaktigt förorsakat Akademin en ren förlust, men om man gör afseende på de Landtbrukares nytta, som dels för intet, dels mot en ringa ersättning bekomma till vidare fortplantning affödan af sådane kreatur, lærer Experimental Fältets utgift i detta afseende kunna anses såsom ren vinst, åtminstone för allmänheten.

I afseende på de olika tankar, som herrskat, dels om möjligheten att använda slöare säd till utsäde, dels om nödvändigheten att afvakta en fullkomligare grad af Sädens mognad, innan den dertill nyttjas, hvilket, i anseende till Sveriges korta sommar, och föränderliga väderlek, kan på såningen och derpå följande nästa års skörd medföra de betydligaste, och stundom olyckligaste verkningar, hafva försök blifvit på Experimental Fältet anställda, hvilka komma att flere år fortsätta, hvarigenom man hvar 5te dag efter en viss epok ifrån Sädens blomning t.ex. 2 Wickor derefter, upphämtat ett visst lika antal ax, [11 v:o] ända till sädens fulla mognad då

2

Detta sista ändamål vinnes genom en af mig vid Såningsmaskinen bifogad enradig harf, som under såningen formerar en rygg öfver hvarje sädesfåra, hvarigenom små vatten- eller isfåror bildas emellan sädesfårorna, och icke öfver desamma.

Fel! Okänt växelargument.

den varit färdig att utrinna, och sedemera underkastat dessa ax ett lika behandlingssätt, för att utröna deras olika förhållande, i afseende på tidig groning, skyndsamt vegetation samt påföljande mognad och afkastning.

Början af dessa försök har redan gifvit oväntade resultat, och kan väl ej på betydligt sätt ersätta Experimental Fältets årliga kostnad och förvaltning, men torde dock kunna för Svenska Landtbrukare i allmänhet frambringa en betydlig ren vinst genom påskyndadt tillfälle för såningstiden, genom väderlekens lämpeliga begagnande, och genom besparing af den mängd säd, som alltid vid en sen bergning förloras.

Viktiga äro de fördelar som Svenska Landtbruket vunnit genom införandet af sädesarter och rotväxter samt frösorser af utländsk origine; lika viktiga skulle kanske erhållas genom kulturen af mången växt som i andra länder allmänt berömmes, men ännu icke hunnit hos oss införas. Alla sådana böra på ett med publik kostnad underhållet Experimental Fält försökas, och Resultaterna Svenska Allmänheten meddelas. Om Nitton av Tjugon bland dem skulle misslyckas, så har väl Experimental Fältet derigenom ådragit sig en verkelig förlust, men alla de Svenska enskilde Landtbrukare, som derigenom blifvit hindrade ifrån [12 r:o] Nitton olycklige försök, och uppmuntrade att fortsätta det Tjugonde med framgång, skola anse sig af denna Akademiens förlust på Experimental Fältet hava dragit en ren behållning och vinst.

Det är derföre alla desse, äfvensom förutnämnde, både lyckliga och olyckliga resultat böra af Akademien och dess Experimental förvaltning meddelas hushålls-sällskaperne för att ibland enskilde Landtbrukare förekomma tidsspillande, kostsamma och således onyttiga företag, som ofta utan säker autoritet och pålitlig erfarenhets Sanction, i allmänna skrifter framställas och utbjudas till efterföljd.

Härvid bör likväl anmärkas, att ehuru Akademiens centrala belägenhet i Riket ger anledning att hoppas en mera vidsträckt tillämpning af dess lyckligt verkställda försök, än någon annan mera nordlig eller sydlig lokal, kan hon likväl ej fullt försäkra, hvarken att dess lyckade försök skola kunna längre upp i norr med framgång verkställas, eller att de misslyckade skola undergå ett lika öde i de mer Söder ut belägne, hvaröfver således tjenlig varning, bör efter

Fel! Okänt växelargument.

omständigheternes föranledande meddelas till Hushålls Sällskapernas egen pröfning och besinnande.

Likaledes tillhör det dessa föreningar att, vid pröfningen af de försök Akademin anställt, hvar i sin ort fästa ett serskilt afseende på naturen af Experimental [12 v:o] Fältets jordmån, hvilken såsom hufvudsakligast bestående av lera, väl torde kunna antagas vara den allmännast rådande åkerjord inom riket, men dock i likhet med hvarje annan jordmån, yttrar vid kulturen en högst skiljaktig verkan i mån af dess blandning med andra ämnen, äfvensom ock betydliga förändringar i resultatet kunna härröra af de odlade fältens mer och mindre höga eller låga, horizontela eller stupande, jemna eller ojemna läge, ej mindre än af matjordens större eller mindre mäktighet, och äfvens egenskap att vara djup eller grund, torr eller fuktig, lös eller fast, som ock af den mer eller mindre omedelbara inflytelsen af angränsande vattendrag, skogar och berg, jemte flera dylika omständigheter, hvilka vid försökens anställande och beskrifning så vidt gjörligt bör iakttagas och anteknas.

Af nyttiga utländska foderväxter äro de i synnerhet vigtiga för Fäderneslandet som i 12 à 15 år bibehålla sig i jorden, utan annan kostnad än första såningen, och någon öfvergödning; och då odling af utländsk klöfver som blott i 2 påföljande år lofvar en verkelig fördel, likväl i detta land vunnit så mycket insteg och förtroende; hvad skall man ej kunna hoppas af andra, såsom Luzern och St Foin, hvilka åtminstone äro lika härdiga för köld, och efter 15 års vegetation återlemna en utan all gödning till de förträffeligaste sädesskördar bördig jordmån.

Om några växter kunna anses egen- [13 r:o] teligen egna de åt de klimat, som medgifva endast en kort odlings och brukningstid, så är det de beständige och perenne foderväxterne, alenast tjenlig jordmån för dem utväljes, hvilket äfven i de mildare klimaten är ett oundgängeligt villkor för deras trefnad. Kanske skall Akademin Experimental Fält, i stöd af de anledningar jag genom anskilte försök äger, kunna för Svenska allmänheten en dag visa, att dessa förträffelige växters trefnad, hos oss endast beror näst tjenlig jordmån på upphöjdt solrikt läge, smala väl utdikade tegar, och skydd emot ogräs, sedan de, helst i rader på 2 à 3 quarters afstånd blifvit dels med grodda frökorn, dels plantors utur dertill inrättade skolor

Fel! Okänt växelargument.

utsatte. Befriandet från ogräs behöfves endast och sker bekvämligast de första 2ne åren efter hvarje skörd, med dertill inrättade Hästbillar eller hackor, hvilka i sådant fall ej göra planterna någon skada.